

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 80— Cor.
 Pe jumătate an 40— .
 Pe 3 luni . . . 20— .
 Pe o lună . . . 7— .
Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 100 franci
Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și **ADMINISTRAȚIA**
 Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrația.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 1 Gor.
 Manuscrisurile nu se în-
 napolază.

Imperialism?

Foștii noștri stăpâni ne aruncă încontinuu reproșul că noi Românii, cari totdeauna am luptat contra imperialismului, acum deodată l'am fi adoptat. Am considerat imperialismul ca o greșală, ca o direcție politică rătăcită, absurdă, care pune piedeci civilizației normale, — ei bine, această direcție ar fi luat-o astăzi politica românească. Noi am considerat pretențiunile de dominațiune ungurească asupra popoarelor nemaghiare din fiefertata Ungarie de nejustificate, de imperialiste; Maghiarii zic că tot așa de nejustificate și de imperialiste sunt și pretențiunile românești de dominațiune asupra teritorului până la Tisa.

Ne învățăm noi într'un circulus viciosus, cădem și noi în același păcat unguresc, în imperialism, ne găsim și noi într'un impas logic? Nici decît! Din acest impas ieșim îndatăce ne întrebăm când este o stăpânire legitimă. Nu poate fi legitimă o stăpânire atunci când ea este forțată de factori externi peste vre-un popor contra voiei lui; când ea nu este răsărită din necesitățile organice ale unui popor, ci este un organ fără rădăcini, impus, o ființă de parazit; când nici indivizii, nici societatea nu-și pot afla fericirea pentru că nu pot fi înțeleși și satisfăcuți. Aceasta este o stăpânire nelegitimă, forțată, anarhică, criminală. O aberație politică a fost supremația nemțească și ungurească impusă asupra noastră de o dinastie care nu cunoștea alte interese decât cele isvorite din ambiția personală de a cârmui fără să țină seamă de marile necesități ale neamurilor nemaghiare, Celelalte organe de conducere, cum au fost guvernul și parlamentul din Pesta ele au fost o moștenire ereditară a conților și baronilor, a clasei conducătoare maghiare, încât inele masele poporului unguresc au fost lipsite de exercițiul drepturilor politice.

Câtă vreme guvernele ungurești au fost conduse de spiritul imperialist n'au avut să suferă numai neamurile nemaghiare, ci însuși poporul unguresc, despoiat de binefacerile civilizației, ținut în orbecăiala morală, lăsat pradă corupțiilor electorale. Influențele nefaste ale regimului autocratic s'au vădit chiar și în viața publică maghiară. Cabinetele ungurești ajungeau la putere nu prin propagandă unor programuri nouă politice pe cari le-ar fi îmbrățișat masele populare cari le-ar fi pregătit calea la cârmă, ci după cât de isteți erau membrii cabinetelor să cuceriască simpatiile domnitorului, să se lingusască, să-i facă frumosul și să-i cultive vanitățile deșarte. Deci chiar și poporul unguresc a fost ținut în robie politică. Lățele electorale erau mai mult de ochii lumii, căci învingeau totdeauna oamenii puterii, îndeosebi administrația juca rolul decizător în soarta alegerilor.

Scriitorul de spirit Mikszáth a prins admirabil tipul deputatului maghiar care face carieră splendidă fiindcă este totdeauna guvernamental și se ține de surtucul celor dela putere.

Un Katángyi Menyhért e ales prin șiretlicuri mărunte deputat în săcuime, pentru că în ciclul următor să răușiască în nordul Ungariei să răpiască un mandat de deputație dela Slovaci cu ajutorul administrației, fără nici o propagandă de idei, nici în ostul nici în nordul țării.)

Redusă stăpânirea ungurească numai între hotarele etnice ale poporului unguresc, și creându-se posibilitatea, prin străformările unei democrații sincere, ca ea să emaneze din voința însăși a poporului unguresc, desigur întâiu Ungurii vor fi aceia cari vor binecuvânta roadele regimului democratic venit în locul regimului imperialist.

Când Românii, Cehii și Slavii de sud vreau stăpânire națională asupra teritorului lor etnic, ei nu fac politică imperialistă, ci o politică justă națională. Nu sunt îndreptățiți Maghiarii să numiască politică imperialistă năzuințele națiunilor de a forma state naționale în granițele etnice. Politica imperialistă este urgisită de toate popoarele cari iubesc și respectă libertatea; ea a pierdut orice teren și curentul democratic ieșit biruitor prin războiul mondial o esclude cu totul din cabinetele europene. Sistemul de cârmuire de azi încolo se va acomoda după necesitățile poporului, din ele își va lua ființa și legitimitatea de existență. Iar la noi Românii un sistem legitim de cârmuire numai sub dominațiune românească este posibil, numai sub dominațiune românească voința colectivă a națiunii române nu poate fi falsificată ci se poate manifesta în toată curățenia ei și în toată libertatea, numai sub dominațiune românească este asigurat, în consecință regimul democratic liberal modern. Că pe teritoriul ce va aparține statului român există o numeroasă populație ungurească importată de câteva decenii încoace aceasta avem s'o mulțumim politicii imperialiste de colonizări. Ungurii cari rămân aici să-și aducă aminte că ei sunt jertfele propriei lor politici nefaste.

Experiențele seculare ne spun că în statele poliglote foarte cu greu reușesc să-și găsiască toate națiunile fericirea obștească, fiindcă favoritismul nu poate fi distrus și națiunea mai puternică tinde încontinuu să slăbiască pe celelalte, iar democrația niciodată nu va putea să-și vădiască roadele.

Nu mai o politică națională democratică poate fi justificată, căci numai ea asigură tuturor fiilor națiunii drepturile și libertățile reclamate de progres. După cum Maghiarii numai în statul lor național se pot fericii, tot astfel și Cehii și Slovaci de sud și Românii numai sub dominațiunea exclusivă națională pot avea garanța unui viitor bun și omenesc, de care viitor vreau să se bucure în cel mai scurt timp. Deci nu politică imperialistă, ci politică națională democratică facem noi atunci când vrem dominațiunea românească, singura politică legitimă și firească.

Ion Clopoșel.

1) Mikszáth: Két választás Magyarországon.

Zi de zi

Rezultate.

Atacurile zilnice urmate cu violență împotriva tricolorului și-a limbei noastre nu sunt decât rezultatul școalei în care s'au crescut ei, cari n'au voit să ne cunoască mai deaproape. Incepând de sus din parlamentul de pe malurile Dunării până la școalele populare de pe sate, deputații și dascălii au pus baza acestei școale de dispreț și ură. Urau și desconsiderau tot ce era al nostru și întreaga opinie publică maghiară era informată în stilul cel mai dușmănos despre tot ce-i românesc. Ne urau și disprețuiau cu dispreț suveran fiindcă niciodată cap luminat de-al lor nu și-a dat silință să pătrundă în cultura noastră, să înțeleagă sufletul țărânului român.

Noi stăm cu desăvârșire lămurii în fața dușmăniei ce se deslănțuie mereu asupra noastră. Ei însă par a fi — dacă se poate — și mai sălbateci față cu drepturile noastre legitime, drepturi pe cari ni le-au contestat de o mie de ani. Invingerea adevărului nostru este rezultatul școalei lor în fruntea căroră erau savanții lor, profesori în primul rând. Celebrități, recunoscute ca atari în cercul hotarelor țării ungurești nu se sfiau să ne batjocurească de pe tribuna de unde trebuiau să răspândească cultură și lumină.

Chiar și în cursul războiului, când sutele de mii de Români își vărsau sângele pentru scopurile lor, unul dintre acești savanți arpadieni a găsit potrivit timpul să spună în cadrele unei conferințe, că poporul românesc n'are origină latină, n'are muzică, nici cântece, n'are etnografie, nici o cultură, nici o calitate pentru care să fie învrednicit să fie amintit în istorie. A relevat doar mămăliga și opinca ca două tovarășe nedespărțite ale acestui popor de care numai cu dispreț se poate vorbi. N'a avut cuvânt savantul istoric, pentru vitejia soldatului român. N'a ținut să recunoască cultura noastră etnică națională moștenită. N'a vrut să știe de ceea ce poate fi bun în noi, ci ne-a hulit. ne-a batjocurit în fața miilor de unguri cari jurau pe cele auzite dela celebrul Csolnoky.

Aceste le profesau de pe tribune, în ziare, în școale. În chipul acesta, sistematic s'a pus la cale de către conducătorii lor politici și cărturari, prin toate mijloacele de mistificare a adevărului acest antagonism furios și fără leac, a cărui rezultat îl trăim în zilele de azi. Iată roadele evidente ale școalei lui Tisza, Apponyi, Rákosi, Apáthy, Csolnoky ș. a., școală a cărei învățături au prins rădăcină la masele cari credeau în ei și se lăsau fanatizate de cuvântul lor.

Cum să treacă indiferenți astăzi pe lângă tricolorul nostru, cum să ne asculte vorba fără să ne injure, când asta le-a fost școală și învățătura.

T. B.

Cum a fost la Alba-Iulia.

Au trecut două săptămâni dela marea sărbătoare a învierii neamului românesc din Ardeal și Tara Ungurească, a proclamării unirei tuturor Românilor. Zilnic ne sculăm electrizați la acest gând de neînmurită fericire, și seară de seară ni se împletesc visurile neamului nostru acum realizate cu farmecele darurilor lui Morpheu. Așteptăm falcă zi a încoronării primului rege al României mari; așteptăm consolidarea acestor stări sociale de vremuri de tranziție, când apoi mândri și tari în bogata și frumoasa noastră împărăție, stăpâni pe destinele noastre, îmbătați de accentele dulci ale scumpei noastre limbi, noi generații, care am suferit atâta în monstruosul război, vom fi totuși cei mai fericiți muritori, dat fiindu-ne nouă a trăi acest timp de vecinică înălțare a neamului românesc. Pavoazate ni sunt casele în toate satele românești și pavoazate ni sunt inimile. Un farmec deosebit câștigă întreaga natură; mai alb este omătul, mai albastră zarea, mai clar, mai

pătrunzător dangătul clopotelor. Libertate! astăzi întregul nostru fizic chinuit te savurează, iar sufletul ni se desfășoară la suflul tău binecuvântat. Ar trebui condeie de sânge și flăcări, minți de aur, ca să încrusteze ceea ce a însemnat pentru noi acest 1-iu Decembrie 1918!

Stau și-mi amintesc pe rând, pe'ndelete, cum a fost la Alba-Iulia. Ceeace scriu n'are caracter oficial, n'o să mă ocup cu amănunte; ceea ce scriu n'are pretenție de cronică, de înregistrare pedantă a vorbirilor rostite, a aclamațiilor insuflite, ci sunt impresiile unui Român, pe cari și le-a câștigat „en bloc” aș putea zice. Sunt mai mult tresăririle, rezonanța unui suflet modest în cadrul măreț al celei mai mărețe serbări a Ardelenilor.

Am sosit abia Duminecă pe la zece ore, după un drum destul de anevoios și neplăcut cu trăsura. Eram binișor înghețat în urma vântului ascuțit, ce ne-a urmărit toată calea dela Sebeș. Nu pătrunseră încă până la noi primele unde de emoționantă insuflire și eram puțin abătuti și puțin sceptici. Mahalaua și primele strade ale Bălgradului făceau o impresie destul de dezolantă. Am fi așteptat mai multe steaguri, porți și arcuiri și sufletul ni se strângea nitel. Iertemi-se această micime de suflet, dar am suferit prea multe decepții și aveam tremă pentru prestigiul serbării.

Dar din toate părțile se aglomerează lumea; sosesc satele din împrejurime cu steaguri și tăblițe, trec automobile în elan de însufletire, pe pieptul fiecăruia e prins tricolorul și pe față zimbetul învingătorului! Grăbim spre cetatea din istoricul oraș alui Vodă Mihai, unde se ține adunarea. Pe drum cea mai perfectă ordine, liniște, solemnitate. Soldații de serviciu din garda națională orientează publicul și-l îndrumă spre tribune. De pe zidurile cetății flutură cu măreția unui etern simbol, frumosul, scumpul nostru stindard de acum singur stăpân. Motii, voinicii flăcăi ai munților Apuseni în pitorescul costum național, fac varda dealungul drumului șerpuitor până sus pe câmpul deschis.

Ajunși deasupra unui neuitat tablou ni se desfășoară înaltea ochilor: o mare de oameni, o nesfârșită pădure de steaguri, drapele, stindarde. Pălării se agită în aer, tunete de urale despică văzduhul; mulțimea clocote, se îndeasă, se răzlețește într-o continuă fluctuație dela tribună la tribună. Aci vorbește Silviu Dragomir cu ochii scânteetori sub căciula indesată pe urechi: „Nu mai vrem să avem nimic comun cu ei!” „Nu ne mai trebuie!” răspunde poporul; dincolo sub steagul roșu nu mai știu care conducător al socialistilor, la altă tribună episcopul Cristea și alții. Se întâlnesc cunoscuți, cari nu s'au văzut de ani de zile, se îmbrățișează; scene duioase de revedere, de bucurie, de adevărat entuziasm și uitare de sine.

Se citește rezoluția. Prin apă, prin noroi publicul aleargă spre tribune. Unirea, unirea tuturor Românilor!

Toți respiră ușurați (se lățise vestea că socialistii ar pune bețe'n roate) și cântând imnul național în sunetul goarnelor și al fanfarelor mulțimea se grupează după apartinență și începe a se răzleți. Umăr la umăr; cot la cot pornește convoiul spre ieșire. Dar ca un fulger străbate mulțimea; tumultul se oprește, se desface în două lăsând loc gol la mijloc. Trec cu capetele desvălite, cu obraji în bujorați: Ștefan C. Pop, generalul Leonte, Halippa și trimișii fraților Bucovineni. „Înapoi la tribune” răsună din toate părțile și într-o clipită fluxul masei se îndreaptă spre tribunele părăsite. Vorbește Halippa, vorbesc alții în numele Românilor din țările surori, nu demult eliberate și ele și reintegrate țării mame. O deosebită impresie face generalul Leonte asupra poporului. „Ghinărarul” acesta e de-al nostru, sânge din sângele, carne din carnea noastră.

El a venit să ne salute din partea mamei noastre România, a cărei glorioasă armată o așteptăm azi pe întreaga întindere a Ardealului, Banatului și Țării Ungurești, locuite de Români. „Să-l auzim pe C. Pop! C. Pop să ne vorbească! Strigați măi să ne vorbească! că vă îngrășați, când îl auziți!” s'aud voci din mulțime. Cu gulerul paltonului ridicat vorbește C. Pop: „Sunt bolnav trupește, m'am sculat din pat, dar sufletește sunt mai sănătos ca ori și când... Pentru voi, pentru ochii voștri dragi am venit aicea, ca să vă vestesc unirea tuturor Românilor. Trăiască poporul Român unit!” Un uragan de strigăte încheie vorbirea. Toți se descoperă; se întonează „Deșteaptă Române” și'n frunte cu conducătorii, între salve de puști, imnuri, chiote și lacrimi de bucurie, când fiecăruia ne bă-

tea inima să ne rupă pieptul, se îndreaptă mulțimea din nou spre ieșire, ca un fluviu uriaș, care a rupt zăgăzurile, dusă, răpită de undele și valurile celui mai puternic și mai sfânt entuziasm. De sus din cetate încontinuu se aud puscături și până în piață nesfârșit e convoiul celor înfrățiți azi în marea împărăție românească.

Din mulțime se apropie un țăran de mine, vechi cunoscut din spitalul din „Kecske-mét”. „Nu mă mai cunoști? — îmi întinde mâna — „Să te trăiască Dumnezeu Domnișorul!” și ridicând degetul amenință „Deacum a venit și pentru noi ziua cea mare.” Da dragul meu de acum a sosit și pentru noi ziua meritată prin suferințe necurmate în cursul secolilor, cum rar a îndurat popor pe rotogolul acestui pământ.

Așa a fost în Alba-Iulia afară la tribune, căci în sala unde s'a ținut ședința istorică, n'am avut norocul să pătrund.

Iar seara, când orașul ușurat întrucâtva de marea povară de oameni își aprindea sfios felinarele, când în aerul curățit numai ici și colea se mai auzau buburturi, ca solii îndepărtate acelor, căi plecau; noi cari am mai rămas ne-am regăsit în cafeneaua „Hungaria”. Aci apoi s'a deslănțuit adevărata veselie românească. Coconite, studenți, foști ofițeri și foști soldați învârteau hora mare, băteau Hăteșana, se legănau în bostonuri și valțuri într-o izbucnire spontană, înăbușită în cursul atâtor ani grei. A fost până cătră dimineață animație, voie bună și elan tineresc.

Și ca încheiere; totul a decurs în cea mai deplină ordine, fără de nici un accident neplăcut, fără turburări, solemn, sărbătorește. A fost manifestarea unui popor demn de libertate, a unui popor conștient de sine, a unui popor care deacum vrea și poate să-și creeze un viitor mai fericit. Iar ziua aceasta de 1-iu Decembrie 1918 va rămâne deacum, până va mai fi suflare românească, zi de sărbătoare vecinică!

Săliște, 14/XII. 1918.

P. D.

Congresul învățătorilor români.

Popoarele, cari până ieri gemeau sub povara cătușelor robiei trupesti și sufletești, astăzi sunt libere și singure își croiesc o soartă mai bună.

Pe noi învățătorii, cari cu deplină satisfacție ne putem număra între cei mai aproape de inima poporului, ne-au surprins aceste vremuri de înălțare sufletească dismembrați și neorganizați. Nu însă din vina noastră.

Ademenirile și sistemul rușinos al opresorilor noștri de ieri ne-au ținut până azi răzleți și încătușați. În butul tuturor legilor și ordinațiilor draconice, totuși fiecare învățător, în cercul său de activitate, și-a pus toată energia și inima caldă plină de iubire de neam și lege, în serviciul bine-lui obștesc al neamului.

Adevărații martiri ai neamului am fost noi învățătorii. Nouă ni s'au închis școlile și ni s'au deschis temnițele. Noi am fost timbrați de „trădători ai patriei”. Mulți dintre copiii și familiile învățătorilor români au îndurat cele mai negre neajunsuri, căci învățătorul român și în decursul războiului a trebuit să se jertfească pe sine pentru popor.

Totus, învățătorul român cu tăria apostolilor a suportat toate neajunsurile și batjocurile, muncind în tăcere și luptând cu greutatea existenței; a luminat poporul și a sădit și susținut într'ansul dragostea de neam și lege, care acum se manifestează prin fapte — în mod atât de impozant.

Visul nostru s'a împlinit! La Golgota Românilor, în Alba-Iulia, s'a decretat în fața lumii unirea noastră națională, a tuturor Românilor, întemeierea României-Mari.

Aztăzi poporul român eliberat se aranjază liber, pentru un viitor mai fericit și noi învățătorii, cari facem parte din acest popor, avem datorința ca, înțelegând spiritul vremii, să ne aranjăm și organizăm în cadrul gospodăriei naționale noi, căci sistemul falimentat și stările de renaștere ne impun și nouă cu totul alte orientări și directive.

E prea firesc, că noi înșine trebuie să ne stăpânim din nou ținta și mijloacele prin care voim, ca fii adevărați ai neamului, să concurem la propășirea și bunăstarea poporului românesc, care de atâtea veacuri a fost subjugat și folosit de streini.

Noi avem datorință acum, ca organizându-ne și întrunindu-ne într-o gardă puternică, fără deosebire de confesiune, să discutăm modalitățile, să

stabilim directivele, impuse de spiritul vremii și de împrejurări, prin cari să pregătim și să dăm poporului românesc educațiunea recerută, ca cu demnitate să se poată folosi de roadele libertății și să aibe loc între celelalte popoare culte ale apusului civilizat.

Atunci va fi România mare fericită, când toți fiii ei vor fi luminați și deșteptați. Și învățătorimea va avea încă grea misiune, ca să saneze ravagiile și ranele produse de sistemul barbar al opresorilor noștri vremelnici, cari intenționat au voit să țină poporul românesc în întunec, ca cu atât mai efectiv să-l poată exploata.

Deci în deplina cunoștință a chemării noastre de adevărați luminători ai neamului, condus de gândul de a concurge fiecare în parte la opera mare de aranjare și organizare a neamului românesc din Transilvania, Ungaria și Banat, vin cu modesta propunere ca domniile președinți ai Reuniunilor învățătoresci existente să între fără amânare în pertractări unii cu alții, în scopul conchegării cât mai în grabă a congresului tuturor învățătorilor români, în care congres să se aleagă dintre învățători diferitele secții, cari apoi să desbătă toate chestiile pedagogice, administrative și sociale ale instrucției și educațiunii moderne.

Viitorul e al culturii! Să nu întârziem dar nici un moment! E vorba de viitorul neamului și al nostru propriu.

Să ne vedem cu bine la congresul învățătorilor români.

Ioachim Perlan
învățător.

Din Biharia ocărită.

Din „Biharia ocărită” cu mândrie vă trimitem prima solie de energie românească dela adunarea din Aleșd. Imperiul preluat, — protopretore și protopretore onorar denumiți, fostul protopretore absolut. — Mergeți înainte, — vă urmărim orbiș! Aceasta este telegrama adresată — din încredințarea adunării poporului român din cercul Aleșd prin președintele Ioan Șurlea — dlui Iuliu Maniu.

În adunarea poporului român din cercul Aleșdului — cerc compus din 47 comune curat românești și numai 3 comune maghiare — poporul român a hotărât preluarea imperiului peste cerc și acest fapt l-a păstrat pentru istoria româniei și a Bihariei prin următorul document adresat dlui Cornel Beșan, protopretore în Aleșd.

Pe temeiul dreptului de liberă dispunere a tuturor neamurilor, recunoscut și de frații maghiari, adunarea poporului român din cercul electoral al Aleșdului compus în majoritate absolută din comune românești (din 50 de comune 47 române și numai 3 sunt maghiare) Te-a proclamat azi — în 15 Decembrie 1918 n. de protopretore al cercului pe Dta — iar de protopretore onorar pe dl Victor Crețu, absolvând totodată pe dl Mariay Barna de oficiul de protopretore cercual al cercului Aleșd. — *Comitetul C. N. R. din cercul Aleșd.*

Cât privește adunarea noțez, că — deși circulația trenurilor nu e corespunzătoare, deși satele românești foarte împrăștiate, iar Românii noștri sunt de tot săraci și lipsiți de cai și de trăsuri, dar bogați în sfântul simțământ național — poporul român s'a prezentat și din cel mai ascuns colț al cercului. Unii au venit pedestru, alții cu trăsuri pe drumuri lungi și rele, dar neobosiți și plini de însufletire sub tricolorul nostru, cântând și strigând lunei mari: „Trăiască România-Mare!”

Ningea și era frig! — Din comunele vecine sosiau solii după solii: că poporul nu cutează să vină la adunare, pentru că au primit vestea, că Aleșdul e plin de automobile încărcate cu mitraliere și că Ungurii au concentrat armată întreagă în Aleșd, ca să repească măcelul din 1904, — când piața Aleșdului aburia greu de scumpul sânge românesc! Și s'au prezentat mulți!

Prin vor dl dr. Vasile Kirvai a explicat poporului însemnătatea hotărârii din Alba-Iulia și l-a orientat asupra ținutei în viitor. A urmat vorbire însufletită de țăran M. Faur. După aceasta președintele Șurlea propune ca hotărâre:

1. Primirea hotărârii din Alba-Iulia. 2. Recunoașterea guvernului executiv și supunere lui. 3. Preluarea imperiului în cercul Aleșd, punerea jurământului prescripționat din partea protopretorilor denumiți acum. Propunerea se primește unanim și cu cea mai mare însufletire. După acestea protopretorii C. Beșan și V. Crețu, depun jurământul în-

na ntea poporului și în vorbiri scurte, mulțumesc poporului pentru iubirea și încrederea manifestată prin alegere și promit că vor fi părinți și frați adevărați în toate plângerile și năcăzurile poporului român. Tăranii îi ridică pe umeri și îi aplauzează furtunos. Cu aceasta adunarea se disolvă și poporul într-o rânduială admirabilă se respiră către căminuri. Ca primul act de imperiu dl protopretore C. Beșan a dat ordin circular, în care — în înțelegere cu C. N. R. cercual — ordonează, ca notarii comunali și cercuali și membrii antistiilor comunale în curs de 8 zile sunt dator să pună jurământul prescris în fața C. N. R. comunal, iar protocoalele să i se transpună.

Ioan Sfurlea, președinte.

Tragedia muncitorilor intelectuali maghiari.

În numărul de Crăciun al ziarului *N.-Váradi Napló* sub acest titlu cetim următoarele:

Viitorul ne îngăduie să întrezărim pe seama muncitorilor intelectuali maghiari o perspectivă foarte îndepărtată și tristă, fiindcă nimeni nu s'a înșelat ca noi și nu simte într'atât cât noi, că pe seama săracei Mici-Ungarii, noi am devenit de prisos. Primejdia viitorului nu trebuie să ni-o închipuim înfățișată, prin faptul că dușmanii ne-au ocupat cele mai fertile părți din pământ, păduri și minele, ci în aceea, că azi s'a dovedit un adevăr groaznic, anume acela, că cetățenii maghiari nu fac decât o masă desorientată, incapabilă de acțiune, fără credințe și lașă. N-are convingeri, n'are țintă, trăiește de azi pe mâine și tremurând așteaptă grația domnului de mâine. Timp de două decenii am crezut, că muncitorii intelectuali maghiari, au o menire și un rol în istoria culturală maghiară. Această credință ne-a adus însă cea mai mare desiluzie și această credință falsă o ispășesc azi întreaga Ungaria. Pe atunci când toate neamurile se treziseră la conștiință națională, numai noi Maghiarii am rămas și pe mai departe ca niște lași obiectul și arma capitalismului, a latifundiarilor și al militarismului împărătesc. Noi ca și vitele, la porunca lui Tisza, Láncki, Conrad de Hötendorf, Manfred Weisz și Ioan Csernoch, am mers la moarte cu sutele de mii, am idolatrizat întreaga nebunie împăratului Wilhelm. În această țară nu s'au aflat o mie de cetățeni, cari ar fi avut cutezanța să se opună puterii care ne ducea la abator, — nu s'au aflat zece inși, cari să fi nimicit încă la timp cioclii Ungariei. Streinii ne pot disprețui azi cu toată dreptatea și merităm disconsiderarea cu care nu i-au cunoscință de existența și dorintele noastre, fiindcă un popor care în timpul deșteptării tuturor neamurilor nu s'a deșteptat, pentru care zornetul cătușelor robiei a fost o muzică națională, acel neam nici nu merită învierea, vieta. Cetățenii maghiari au dat dovadă, că nu pot trăi altfel, decât numai ca slugă ai conștilor, ai popilor, ai capitalului, și ca slugă ai militarismului și că nu mai poate veni și pe seama lor o revoluție mântuitoare, care i-ar putea scăpa de sclăvie, n'ar putea să-i mănțe din starea lor de slugă plecată, la o treaptă socială cinstită. Istoria activității muncitorimii intelectuale maghiare, va rămânea o rușine, la care posteritatea nu se va gândi bucuros.

Muncitorul intelectual maghiar care lupă se în numele principiilor mîncinoase, neexistente, și care fusese de-ajuns de laș și josnic, ca la porunca lui Tisza, pentru un os de ros, să învenineze fântânile, — azi e neorientat.

Învățații și luminații muncitori maghiari, stau azi fără lucru, demascați, fiind rușinați de sine înșiși și de întreg poporul. Li avem aici naintea noastră, și-i vedem cum nu caută dar nici nu știu unde le-ar fi locul.

Cronica zilei.

Chestia rusească.

Pentru ce au trebuit să intervină aliații în Rusia?

Un ziarist a întrebat pe ministrul englez de războiu, Lordul Milner, cu ce drept intervin trupele engleze în afacerile interne ale Rusiei și până când vor sta acolo? Ministrul a răspuns în următoarele. Constată întâi, că se vorbește greșit numai de trupe engleze, în realitate poate fi vorba de trupele aliaților. Aliații au fost siliți să intervină, pentru că bolșevicii dau tot ajutorul posibil dușmanilor noștri. Cu ajutorul lor au putut Nemții să aducă sute de mii de soldați pe frontul apusean; prin tradarea Rusiei a căzut România în mâni germane cu toată bogăția ei de cereale și isvoare. Bolșevicii au dat Nemților flota din Marea-Neagră. Ei — ca adevărați trădători — s'au năpustit asupra Ceho-Slovacilor, cari aveau numai dorința să părăsească Rusia și să treacă în Europa, ca în țara lor să lupte pentru libertate. Aliații au dorit să nu se amestece în afacerile Rusiei, dar ei au avut datoria de onoare să mântuiască pe Ceho-Slovaci, și a fost o iminentă necesitate militară să împedecă ca vastele teritorii rusești, cari luptau contra domniei bolșevicilor, să nu fie inundate de aceștia, devenind astfel teritor de aprovizionare pentru dușman.

În Vladivostok și Arhangelsk aliații au avut provizii enorme, pe cari bolșevicii au pus mâna și le-ar fi dat Nemților, dacă aliații n'ar fi împiedecat lucrul acesta. Intervenția aliaților a avut rezultat deplin. Bogăția naturală a Siberiei și a Rusiei de sud-est n'a ajuns în mâinile dușmanului. Am împiedecat ca ieșirile spre nord ale Rusiei europene să nu devină puncte de razim pentru submarinele germane, prin ce ar fi putut evita blocada din marea de nord. Prin aceasta au contribuit la înfrângerea Germaniei și au dat mână de ajutor milioanele de oameni, cari simpatizau cu aliații și aceștia au fost scăpați de grozăviile stăpânirii bolșeviste.

Ministrul dă în urmă asigurarea, că guvernul englez nu va lăsa în Rusia nici chiar cu o zi mai mult pe soldații englezi decât ce este necesar pentru împlinirea obligamentelor morale ale Angliei. Acesta este principiul de care sunt conduși și ceilalți aliați. Crede că-i aproape ceasul când fără nici o teamă vor putea retrage trupele. Nu-i departe nici ceasul, când se va face capăt domniei barbare a bolșevicilor.

(Ag. Reuter).

Regele Victor Emanuel către Masaryk.

Regele Italiei, Victor Emanuel, a trimis din Paris președintelui Masaryk telegrama următoare: Vă mulțumesc pentru telegramă și pentru cuvintele prietenești, pe cari ati binevoit a le trimite în ceasul, când treceți prin țara răscumpărată cu sânge italian. Dle Președinte, la reîntorcerea în nobila dvoastră patrie, care a luptat și a suferit așa de mult pentru independență, Vă însoțesc toate dorințele mele de bine. În cuvintele Dvoastre văd că cea mai mare mulțumită o nouă dovadă a hotărârei de a da raporturilor viitoare dintre țările noastre caracterul unei prietenii sincere și a unei colaborări rodnice. Guvernul Italiei nu va între-lăsa nimic, ca acest nobil act să se și realizeze.

INFORMAȚIUNI.

Trăiască neamul românesc...

Chemăți de-o sfântă soaptă strămoșească
În cântece și 'n vucete de arme
Ei se porniră să ne desrobească...

...S'au sguduit din temelii Carpații —
Înfrânți de-o soarte blestemată însă
Au trebuit să se retragă: Frații!

De-atunci, de-atunci ah, câte nopți cumplite,
Ah, câte lacrimi, câte suferințe
Și câte gânduri desnădăjduite!

Au fost cari au crezut că sunt pierdute
Pe veci a noastre visuri ideale
Că 'n veci a noastre graiuri vor fi mute.

Și astăzi iată tirania 'nfrântă
Și astăzi iată soare, ceriu, vieță...
Mărire ție libertate sfântă!

Mărire ție vecinică Vieță
Ce-ai coborît din zări pe-a tale aripi
Această albă, sfântă dimineată.

Popor de sclavi pe plaiuri ardelene —
Ridică-ți ochii sus și-ți șterge astăzi
Și cea din urmă lacrimă din gene!

Ni s'a 'mplinit și Visul azi și Dorul
Căci iată-l ca o tainică minune
Zimbește pretutindeni: Tricolorul!

Mărire ție pronie cerească,
Mărire ție glorie străbună,
Trăiască neamul românesc, trăiască!

T. Murășanu.

Pentru ajutorarea unui tată bătrân și neputincios suntem rugați să ne adresăm publicului românesc, pe calea ziarului. Tăranul Nicolae Iacob din comuna Drăgășina (com. Timiș) este de 68 de ani. A avut un singur fiu, pe Nicolae junior, care a fost împușcat de soldați unguri plătiți de ovreul Brasch pentru că i s'au furat ceva murături. Deschidem din toată inima coloanele pentru colecta ce s'ar face pentru nefericitul tată.

Boemia va căpăta colonii în Africa. Din Praga se anunță de la loc competent, că noului stat cehoslovac ententa îi va da ei fosta colonie germană Togo, din Africa apuseană.

Svabii maghiarizați din Olula, după cum aflăm, vreau să împiedecă cu orice preț pe locotenentul Sever Popoviciu, fiul preotului nostru de acolo, ca să înființeze și o gardă românească. Ba ce e mai mult, în zilele trecute, când loc. Popoviciu voi să intre în Giula, a fost avizat de soldații români că Svabii maghiarizați cari au intrat în garda națională maghiară sunt pregătiți să-l ucidă și-i ațin deja calea. Loc Popoviciu s'a văzut silit să se înapoieze. Astăzi face serviciu în G. N. R. din Arad. Sovinismul maghiar în părțile periferice e gata de crime, așa încât răpește liniștea și pacea Românilor. Însemnăm cu durere astfel de lucruri, cari nu pot rămânea nepedepsite.

Între Români deținuți de Sârbi la Belgrad este și preotul din Pesac, Gheorghe Vermeșan.

Cine știe despre George Lup, împărțit pe front la K. u. K. Div. Masch. G. Komp. 60. Feldpsot No. 518 — să scrie îngrijitorilor părinți la adresa Trejia Lup, Valea-Sângeorgiu p. u. Pusztakalan com. Hunedoarei.

Luminile se aprind. Azi primim la administrație o scrisoare, scrisă cu litere greu de descifrat, cu o ortografie pentru puțini posibilă. Și totuși această scrisoare, spune mai multe decât multe scrisori înfiripate literar și fără greșeli de ortografie. De dragul tiparului și pentru a fi înțeleasă de toți, noi dăm această scrisoare fără acele greșeli mari de limbă și ortografie:

Subscrisul am onoare a vă ruga să-mi trimiteți 2 exemplare din foaia *Românul* pe adresa corporațiunii noastre. Noi ne-am unit cu jurământ de partidul social-democrat, dar ca unii începători ce suntem și nepricepuți, nepricepând statutele acelei corporațiuni, stăm pe loc. Am hotărât deci să ne rugăm, a fi primiți și noi în corporațiunea mare din Arad, de unde cred că vom fi învățați a umbla pe calea dreptății și sperăm a ajunge fericirea a scăpa de nebunătățile ce s'au pornit asupra noastră. Comuna noastră e locuită în 60 procente de Români, — ceilalți Nemți, cu cari am făcut unirea cu social-democrații în frăție.

Pământul e al lui Gr. Károlyi Lajos. 270 de jugăre sunt date în arendă, arendașul ne trage foarte și noi suntem cersetori iar ei sunt milionari și deci abia putem trăi.

Noi tot auzim de împărțirea pământului și așa noi sperăm, că nu ne va lăsa nici pe noi corporația ai de sus din Arad. Ne rugăm să trimiteți foile și după ce știm prețul minteni îl trimitem. — Franz Mendl, președinte.

O întâmplare cu generalul Neculcea. Deunăzi — înainte de a merge la Cluj — generalul Neculcea stătea de vorbă cu d. Alexandrescu într-o cafenea din Târgul-Mureșului. Se apropie de masă un meseriaș român, săracuț în prezintă și adresându-se dlui Alexandrescu îi amintește că a fost bătut din partea unor Unguri din loc. Generalul Neculcea îl poftește cu un gest prietenesc la masă, rugându-l să-i istorisească pe larg întâmplarea. Sfârșind meseriașul istorisirea, se adresează generalului (el nu știa că e general) cu următoarele vorbe: Văd că Dvoastră sunteți oficer din armata română. Vă rog deci *de locotenent* să-mi fiți în ajutor. Făcându-l d. Alexandrescu atent, că cel cu care vorbește nu e locotenent ci generalul Neculcea, comandantul suprem al armatei române din Ardeal, bietul meseriaș zăpăcit voi să-i sărsească mâna, scuizându-se: Am văzut două mici stele de aur pe manta și credeam că sunteți locotenent. — Generalul a zîmbit cu blândețe.

Tânărul general Neculcea — cum ni se scrie — e iubit și admirat nu numai de Români, ci și de populația străină, Maghiari, Sași.

Cheltuielile de război ale Statelor-Unite. Președintele comisiei bugetare a declarat, că suma de 26 miliarde de dolari votată pentru război, nu s'a cheltuit, ci e disponibilă și se va restitui vistieriei statului. Toate cheltuielile din cursul războiului fac 27 miliarde de dolari. Din suma aceasta 10 miliarde s'au dat ca împrumuturi statelor aliate.

Macpherson vestitul statistician englez în parlamentul Angliei a ilustrat cu cifre pierderile suferite de omenime în acest război: Statele care au purtat războiul au o populație de 650 milioane, cari au dat o armată de 50 milioane; 20 de milioane au fost greu răniți — iar pe câmpurile de luptă au rămas morți 8 milioane. Cheltuielile de război fac 800—850 de miliarde, se vine deci pe fiecare locuitor o datorie de 1200—1300 cor. Dacă am vrea să ne închipuim suma de bani, mistuită de război, într'un singur bulgăr de aur curat, ar trebui să ne închipuim un cub, a cărui lungime, lățime și înălțime să fie de 23 metri. Dacă am vrea să vedem mulțimea uriașă a morților — cu anume groază — ian să-i așezăm în gând într-o coloană de rânduri de câte patru, și să-i lasăm să defileze pe dinaintea ochilor noștri. Această defilă... ar dura, urmată în pas militar, 3 săptămâni.

Sudori reci îți dau pe frunte văzând tabloul acesta groaznic: leșuri ce n'au fost îngropate, unele n'au cap, alte brațe, picioare, oameni arși, fără creeri, fără intestine, înecați prin mlaștini — atâția orbi, — toți în uniforme, toți nimiciți de cele mai diferite soiuri a morții: îi vezi în coloana aceea lungă lângă olaltă pe eroul marinărilor înecat, lângă eroul ce-a fost ars în aer; pe unul explozia minelor suterane l-au rupt în zdrăncă, iar vecinul său a primit doar un glonțor în inimă. Jumătate de oră defilează doar orbi, în altă jumătate nebuni, nimiciți de crizele ucigătoare de nervi, — urmează apoi cei uciși de mitralieră, mine și torpedo, de baionetă și topor, de pumnale, de tunurile 30.5 și 42 cm., rând pe rând, din rasa albă, neagră, galbenă și arămie, — alături de țărani sărguincioși și cinstiți, artiști și scriitori, proletari, ingineri, medici. Într'această rând merg mișei și cei setoși de sânge cu aceia, cari odată au fost apostoli ai frățietății și iubirei. Alături de analfabeți nevinovați sunt suflete degenerate, precum și inșii cari au produs idei minunate.

Dumnezeule, ce-a îndemnat oare dreapta ta campanie să îngăduie acest dezastru al lumii?

Ce le mai rămâne Ungurilor? Să protesteze acum, să ceară milă mai târziu, iar dacă nu i se dă — să amenințe. Așa scrie adecă *Vildg* în articolul prim al numărului de Crăciun: Azi putem protesta împotriva nedreptăților (sic!) ce ni se fac, — peste o lună două putem păși în fața conferinței de pace și să zicem cu voce solemn de serioasă: Ungurii nicidecum nu se vor putea împăca cu faptul, că li s'au scurtat drepturile naționale (sic) și că li s'au făcut de nesuportat condițiile de viață, — ajutați-ne, dacă voiți să întemeiați ordinea dreptului internațional, dacă doriți liniște și pace, — dăruirea noastră va face nesigură viitoarea liniște a întregii Europe. — Atât putem face. Oricine ar voi să facă altceva, vrea să ducă Ungaria îngenuchiată pe jumătate la cea mai neagră mizerie.

...Noi suntem însă cu toții siguri, că restrânsi

Ungurii numai la drepturile lor, Europa va fi liniștită, cum n'a fost de aproape două mii de ani!...

Protocol luat în 25 Nov. (7 Dec.) 1918 în cauza vizitărei tânărului Vasile Filip, fost comandant al gardei naționale române din Lăpușul-unguresc de fața alor patru membrii, din garda națională română din Libotin și viceprezidentul, ca scriitor al protocolului și sanitet-corporal Ioan Perța alui Ignat. Obiect: Vasile Filip, de 26 ani, născut în Libetin gr. or., orfan de tată, econom (ziler. Vizitat: Vizitându-l în fața noastră au găsit următoarele rane pe trup: Cap: Partea din dărăt a capului, zdrobită de tot. Fața: Nasul tăiat, fruntea două zdrobituri grele, ochiul stâng tăiat, dreptul tăietura de peste nai a ajuns și ochiul. Piept: 20 de împunsături de baionete, spate 20 de împunsături de baionete, și o pușcătură de glonț în spata stângă, în care se pare a fi rămas înăuntrul glonțului.

Ceea ce adeverim și mărturisim aici subscrișiți, ca membrii ai gardei naționale din comuna noastră Libotin. (Cinci subscrieri). — Pentru conformitate cu originalul: Consiliul național român al comitatului Solnoc-Dobâca, în Dej: **Dr. George Clupe**, secretar.

† **Elena dr. Mureșanu.** La 12 Dec. a încetat din viață la Budapesta soția Elena a dlui dr. I. P. Mureșanu avocat în Șimleul-Silvaniei, după o viață casnică fercită de 12 ani.

Hauptquartier der deutschen Süd-Armee in Föth. Föth se chiamă localitatea, unde e internat Mackensen cu statul său major. Un ziar din Pesta a colectat „daruri de Crăciun” pentru armata internată. Mackensen multumind ziarului pentru bunăvoință, n'a uitat obiceiul de-a pune în fruntea scrisorii *Hauptquartier der deutschen Süd-Armee in Föth* (pe românește: Cartierul general al armatei germane de sud în Föth).

La urma urmelor ce să mai zici, — poate cu gândul acesta i-o fi pus la dispoziție ministrul președinte Károlyi castelul său!...

Glasul Poporului este titlul unei foi populare, ce va apărea în curând la Timișoara, redactată de socialistul Novac, de origine Român, pe banii ovreilor din Timișoara și jur. Avem informația că Novac dispune de un capital de 200.000 cor., așa că *Glasul Poporului* va putea apărea în curând, făcând propagandă, contra anexării Banatului la România-Mare. Sperăm, că armata română nu-i va da vreme. Ne doare mult, că se află Români, cari împreună cu Ovreei și Maghiarii se fac slugi Sârbilor.

Din Banat. Suntem informați, că din partea comandantului sârbesc al stațiunii militare din Timișoara s'a lansat o somațiune către toți foștii ofițeri activi și neactivi, funcționarii-ofițeri și cei pensionați ai fostei armate austro-ungare, să se prezinte azi în 26 Dec. în casina militară din Timișoara pentru a se înrola în armata sârbească și pentru a depune jurământul pe coroana Sârbiei. Ofițerii români, șicanați și până azi în chip și fel de Sârbi, sunt puși prin această volnicie sârbească, la noi și grele cercări; — dar armatele române și franceze sunt în drum spre Banat. Suntem siguri, că Sârbi la timpul potrivit vor ieși în mai scurtă vreme din Banat, decât cum l-au străbătut.

— Sârbii au interzis ieșirea din Banatul ocupat de ei, tuturor ofițerilor sub vârsta de 42 de ani.

— La 24 Dec. a sosit din Belgrad la Timișoara voevodul Bojevici. La o întrunire sârbească Bojevici a declarat, că poate asigura populațiunea sârbească de pe acum, că anectarea întregului Banat la Sârbia este azi un fapt împlinit. Azi la 26 Decembrie Bojevici a plecat din Timișoara, cu un tren special în direcția Lugojului. Pe semne și pentru Lugoj are în buzunar asigurări d'al de acestea. *Voevodul Bojevici credem însă că la 24 Decembrie a fost în rătăcire cu privire la calendar: nu suntem încă 1 April.*

Oficiale.

Pentru secțiile gardelor din Arad și jur.
E. nr. 291 — 1918.

ORDIN.

În urma jalbelor înaintate gardei comitatense referitor la jefuirile comise din partea particularilor — în calitate de comandant al gardelor comitatelor Arad, Cînad și Bichiș conștiu fiind de angajamentul primit pentru susținerea ordinii publice, de altă parte și pentru apărarea drepturilor publice, îndeosebi pentru apărarea drepturilor și demnității neamului românesc, — deoblig pe toți domnii comandanți ai secțiilor de garde, ca — pe lângă responsabilitatea lor proprie — să împiedece chiar și cu forța, orice excese împotriva străinilor. Pentru apărarea siguranței publice să fie strict executată, deoblig mai departe pe domnii comandanți ai secțiilor, să interzică gardiștilor beuturile spirituoase, îndeosebi când sunt în serviciu — să aducă la cunoștința particularilor (cu toba) că toți aceia, cari au făcut sau fac pagube, le-au făcut respective le fac spre răul și pe responsabilitatea lor proprie, având la timpul său să dea seamă despre toate acestea și moralicește și materialicește.

Provoc mai departe pe dnii comandanți ai secțiilor, să aducă la cunoștința particularilor și aceea, că obiectele jefuite, reținute la dânsii, numai decât să la reînapoieze, respective să le dea în seamă comandantului secției căreia aparțin, în decurs de 14 zile pe lângă revers, cu atât mai vârtos fiindcă comandantii gardelor sunt obligați să țină razie în fiecare comună, din casă în casă, și să adune toate obiectele jefuite la comanda secției, raportând apoi despre rezultat comandai centrale pe lângă o listă care va conține numele respectivilor jefuitori, precum și ~~acele~~ obiecte jefuite cari s'au aflat în posesiunea jefuitorilor, pentru proprietarii să poată intenta proces criminal în contra acestora.

Serb, locotenent-colonel.

SERVICIUL NOSTRU TELEGRAFIC.

INAINTAREA ARMATEI ROMÂNE.

Ni-se anunță pe telefon din Blaj: Azi a sosit la Blaj comandantul unei divizii din armata română, cu întreg statul său major. Divizia aceasta nouă e transportată cu trenul pe linia ferată din valea Murășului.

ATROCITĂȚI SÂRBEȘTI.

La încheierea ziarului ni se anunță: În 23 Dec. au fost trimise din Timișoara două companii de soldați sârbi și două tunuri, la Vermeș (Krasó-Vermeș) pentru a răsbuna omorârea agentului poliției secrete al armatei sârbești, Joto Georgevici. Despre isprava companiilor sârbești avem două versiuni. După una întreg satul a fost decimat, după cealaltă versiune, afară de decimare, preotul comunei și încă 15 fruntași au fost spânzurați.

POȘTA REDACTIEI

Manuscrise cu ceruza nu se primesc.

Dr. Em. D. Cluj. — Rugăm să cetiți nr. 36 al ziarului nostru și veți înțelege de ce nu putem plasa articolul.

La reclamări de abonament precum și la schimbări de adrese să se trimită administrației fașia sub care s'a expediat ultimul număr din ziar.

Redactor responsabil: **Dr. Sever Miclea**
Editor responsabil: **Aurel Rusu.**